

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
De minister voor Rechtsbescherming
De heer drs. F.M. Weerwind
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.inspectie-jenv.nl

Contactpersoon

contact@inspectie-jenv.nl

Projectnaam

Onderzoek Inspectie Justitie
en Veiligheid naar hoe de
jeugdbescherming omging
met gedupeerde gezinnen van
de kinderopvangtoeslagaffaire

Ons kenmerk

4279500

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 1 november 2022

Onderwerp Bevindingen Inspectie JenV onderzoek naar kinderopvangtoeslagaffaire
en jeugdbescherming

Geachte heer Weerwind,

Veel is sinds 2005 verkeerd gegaan ten aanzien van de kinderopvangtoeslag. Een aanzienlijke groep gezinnen kwam in grote financiële problemen omdat zij door de Belastingdienst onterecht werden aangewezen als fraudeur. De door hen ontvangen toeslag moesten zij vervolgens in zijn geheel terugbetalen. Overheid en rechtspraak beschermden hen hier niet tegen. De grondbeginselen van de rechtstaat werden geschonden en het vertrouwen van burgers in de overheid ernstig geschaad.

Naast grote financiële problemen ervoeren veel gezinnen die slachtoffer werden van de kinderopvangtoeslagaffaire ook allerlei andere problemen. Zo raakten ouders hun baan en hun huis kwijt en kregen zij te maken met lichamelijke en mentale gezondheidsproblemen. Ook werd in oktober 2021¹ duidelijk dat een deel van de gedupeerde gezinnen te maken had (gekregen) met de jeugdbescherming. Voor de Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: de Inspectie) was dit aanleiding om na te gaan of en hoe het falen van de overheid in de kinderopvangtoeslagaffaire heeft doorgewerkt in de jeugdbeschermingsketen.

Het onderzoek van de Inspectie bestaat uit twee delen. De Inspectie heeft voor het eerste kwantitatieve (cijfermatige) deelonderzoek het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: het CBS) verzocht na te gaan of gezinnen die slachtoffer waren van de kinderopvangtoeslagaffaire *hierna* vaker of minder vaak dan andere gezinnen (en dus cijfermatig disproportioneel) te maken kregen met een kinderbeschermingsmaatregel, dat wil zeggen een ondertoezichtstelling (met of zonder uithuisplaatsing) of een gezagsbeëindigende maatregel. Met het tweede, kwalitatieve (verdiepende en verklarende) onderzoek brengt de Inspectie in kaart *waarom* gezinnen die slachtoffers zijn van de kinderopvangtoeslagaffaire te maken kregen met kinderbeschermingsmaatregelen en welke lessen hieruit te trekken zijn.

¹ 18 oktober 2021 [Uithuisplaatsingen onder gedupeerden toeslagenaffaire \(cbs.nl\)](#). Op 11 mei 2022 publiceerde het CBS [Actualisatie uithuisplaatsingen toeslagenaffaire, 2015 t/m 2021 \(cbs.nl\)](#)

In deze brief richt de Inspectie zich op de uitkomsten van het eerste, cijfermatige, onderzoek. Hierin vat de Inspectie de bevindingen van het CBS samen en geeft zij haar oordeel. De bevindingen van het CBS geven een breder beeld van de achtergrondkenmerken van de groep gedupeerden en de omstandigheden waarin zij verkeerden. De bevindingen geven inzicht in de kans op dupering door de kinderopvangtoeslagaffaire en de kans voor verschillende groepen gezinnen om met een kinderbeschermingsmaatregel te maken te krijgen. In deze brief worden deze thema's in die volgorde beschreven.

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

Het volledige rapport van het CBS is als bijlage aan deze brief toegevoegd.

Conform zijn werkwijze maakt het CBS deze publicatie op 1 november aanstaande openbaar. De Inspectie maakt deze brief, waarin zij toelichting geeft op de resultaten, gelijktijdig met de publicatie van het CBS openbaar. De Inspectie verzoekt u deze brief op 1 november naar de Tweede Kamer te verzenden.

Conclusie

De Inspectie concludeert dat specifieke groepen gezinnen door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd zijn geraakt. Deze gezinnen bevonden zich reeds voor dupering in een zeer kwetsbare positie. De Inspectie concludeert dat deze gedupeerde gezinnen zowel voordat als nadat zij gedupeerd raakten veel vaker dan de meeste gezinnen in Nederland te maken kregen met een kinderbeschermingsmaatregel. Tegelijk is het niet zo dat gedupeerde gezinnen vaker met een kinderbeschermingsmaatregel te maken kregen dan niet-gedupeerde gezinnen met vergelijkbare kenmerken, die zich in een vergelijkbare situatie bevonden.

De analyses van het CBS tonen aan dat de kinderopvangtoeslagaffaire de kans op het opgelegd krijgen van een kinderbeschermingsmaatregel niet heeft vergroot. Wel laten de analyses zien dat alle gezinnen met dergelijke kenmerken, in gelijksoortige kwetsbare sociaaleconomische omstandigheden vaker dan andere gezinnen in Nederland een kinderbeschermingsmaatregel opgelegd kregen.

De analyses van het CBS laten zien dat:

1. gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire al vóór dupering andere kenmerken hadden en verkeerden in andere omstandigheden dan de meeste gezinnen in Nederland die kinderopvangtoeslag ontvingen;
2. de kans om door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd geraakt te zijn niet voor ieder gezin in Nederland dat kinderopvangtoeslag ontving gelijk was. Deze kans werd het meest vergroot door het herkomstland² van de aanvrager. Aanvragers met een niet-Nederlandse herkomst hadden tot bijna

² Bij mensen die in het buitenland zijn geboren, is het herkomstland hun eigen geboorteland. Bij mensen die in Nederland geboren zijn, is het herkomstland bepaald door het geboorteland van de ouders. Wanneer beide ouders in het buitenland zijn geboren, is het geboorteland van de moeder leidend in het bepalen van de herkomst. De geboortegegevens van de moeder zijn namelijk vaker bekend dan die van de vader. Wanneer de moeder in Nederland is geboren of het geboorteland van de moeder onbekend is, dan wordt het geboorteland van de vader gebruikt. Voor herkomstland worden in lijn met de nieuwe CBS-indeling de volgende categorieën onderscheiden: Nederland, Europa (exclusief Nederland), Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en Overig Buiten-Europa.

negen keer meer kans om gedupeerd te raken dan aanvragers met Nederland als herkomstland. Dit gaat om aanvragers van specifieke landen van herkomst;

3. de kans om te maken te krijgen met een kindbeschermingsmaatregel ook niet voor ieder gezin in Nederland dat kinderopvangtoeslag ontving gelijk was. Bepaalde kenmerken en sociaaleconomische omstandigheden, die overigens los staan van de kinderopvangtoeslagaffaire, maakten dat de kans dat een gezin een kindbeschermingsmaatregel opgelegd kreeg groter was;
4. gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire gemiddeld vier keer vaker te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel in vergelijking met de meeste gezinnen in Nederland die kinderopvangtoeslag ontvingen;
5. gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire in gelijke mate te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel in vergelijking met niet-gedupeerde gezinnen met vergelijkbare achtergrondkenmerken in vergelijkbare sociaaleconomische omstandigheden.

De analyses van het CBS zijn op groepsniveau uitgevoerd. Hierdoor kan niet uitgesloten worden dat er gedupeerde gezinnen zijn die als gevolg van de kinderopvangtoeslagaffaire dermate in de problemen zijn gekomen dat er een kindbeschermingsmaatregel ingezet moest worden.

Inspectie Justitie en Veiligheid

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

Bevindingen CBS-onderzoek

Wat heeft het CBS gedaan?

Het CBS heeft in verschillende stappen in kaart gebracht of gezinnen gedupeerd door de kinderopvangtoeslagaffaire na dupering vaker of minder vaak dan andere gezinnen te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel.

Allereerst heeft het CBS in kaart gebracht wat de kenmerken zijn van de gezinnen die door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd zijn geraakt. Het CBS bracht hiervoor bijna dan dertig kenmerken³ op het gebied van demografische, sociale en economische omstandigheden en zorggebruik in kaart.

Vervolgens heeft het CBS de groep gedupeerde gezinnen⁴ met twee groepen vergeleken, namelijk een brede en een smalle vergelijkingsgroep. De brede vergelijkingsgroep bestaat uit meer dan 1,2 miljoen gezinnen die in dezelfde periode als de gedupeerde gezinnen gebruik hebben gemaakt van kinderopvangtoeslag, maar niet zijn aangemerkt als slachtoffer van de kinderopvangtoeslagaffaire.⁵ De smalle vergelijkingsgroep bestaat uit een subgroep van gezinnen uit de brede vergelijkingsgroep die op relevante

³ Zie voor volledige beschrijving van de kenmerken bijlage 3 *Definities van onderzochte achtergrondkenmerken* van de CBS rapportage *Jeugdbescherming en de toeslagenaffaire. Kwantitatief onderzoek naar kindbeschermingsmaatregelen bij kinderen van gedupeerden van de toeslagenaffaire.*

⁴ Het CBS heeft 4100 gedupeerde gezinnen onderzocht. Dit zijn gezinnen waarbij door de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen met de integrale toets vastgesteld is dat zij in de jaren 2012 t/m 2018 gedupeerden zijn van de toeslagenaffaire. Zie voor een volledige beschrijving van de groep gedupeerde gezinnen hoofdstuk 2 CBS-rapportage.

⁵ Zie voor volledige beschrijving van de brede vergelijkingsgroep hoofdstuk 3 CBS-rapportage *Jeugdbescherming en de toeslagenaffaire. Kwantitatief onderzoek naar kindbeschermingsmaatregelen bij kinderen van gedupeerden van de toeslagenaffaire.*

achtergrondkenmerken lijken op de groep gedupeerde ouders (maar die zelf dus niet gedupeerd zijn). Deze groep is door middel van een statistische matchingstechniek geselecteerd uit de brede vergelijkingsgroep. De onderzoeksvraag kan beantwoord worden door de groep gedupeerden niet alleen met een brede vergelijkingsgroep te vergelijken, maar ook met deze smalle groep.⁶

Inspectie Justitie en Veiligheid

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

Tot slot heeft het CBS van deze drie groepen in kaart gebracht in welke mate zij op verschillende momenten in de tijd te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel. Hiermee maakt het CBS inzichtelijk of de kinderopvangtoeslagaffaire de kans op een kindbeschermingsmaatregel heeft vergroot.

De bevindingen van het CBS geven een zeer indringend beeld

Gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire hadden al vóór dupering andere kenmerken en verkeerden in andere omstandigheden dan de meeste gezinnen in Nederland die kinderopvangtoeslag ontvingen.

Op 28 juni 2022 publiceerde het CBS⁷ haar deelpublicatie in het kader van het onderzoek van de Inspectie naar de kinderopvangtoeslagaffaire en de rol van de jeugdbescherming. Deze publicatie gaf voor het eerst een feitelijk beeld van de tot dan toe (on)bekende groep gezinnen die door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd zijn geraakt. Hieruit kwam reeds naar voren dat de kenmerken en omstandigheden van gedupeerde gezinnen al vóór zij slachtoffer werden van de kinderopvangtoeslagaffaire anders waren dan die van de meeste gezinnen.

Met de huidige publicatie is een groter aantal kenmerken en omstandigheden in kaart gebracht.

Opvallend is dat door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerde aanvragers in overgrote meerderheid vrouw waren (83 procent), vaker jonger dan 25 jaar waren, en ook jonger waren toen zij hun eerste kind kregen (53 procent van hen was onder de 25 jaar bij de geboorte van hun eerste kind). De grote meerderheid van hen (71 procent) had een ander land dan Nederland als herkomstland. Ten slotte waren de meeste van hen woonachtig in Zuid- of Noord-Holland.

Gedupeerde gezinnen waren, vaker dan niet-gedupeerde gezinnen, een één-ouder gezin (48 procent). Zij hadden vaker een laag (25 procent) of middelbaar (45 procent) opleidingsniveau. Ten opzichte van niet-gedupeerde gezinnen woonden zij vaker in een huurwoning (66 procent), en minder vaak in een eigen woning (33 procent). Ook hadden zij vaker een inkomen behorend tot de laagste categorieën (zo had 44 procent van hen een inkomen behorend tot de laagste twintig procent). Bijna driekwart van hen (namelijk 73 procent) had voor dupering al een negatief vermogen. Een kwart van hen (namelijk 26 procent) was voor dupering al niet meer in staat de zorgverzekering te betalen. Dit geeft een beeld van uiterst kwetsbare gezinnen op basis van sociaaleconomische omstandigheden.

⁶ Zie voor volledige beschrijving van de smalle vergelijkingsgroep hoofdstuk 5 CBS-rapportage *Jeugdbescherming en de toeslagenaffaire. Kwantitatief onderzoek naar kindbeschermingsmaatregelen bij kinderen van gedupeerden van de toeslagenaffaire*.

⁷ [Brief Deelpublicatie CBS kenmerken gedupeerde gezinnen kinderopvangtoeslagenaffaire | Brief | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#).

Een vergelijking op alle kenmerken is opgenomen in de rapportage van het CBS (die in bijlage 1 is opgenomen).

**Inspectie Justitie en
Veiligheid**

De kans om door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd geraakt te zijn, is niet voor ieder gezin in Nederland dat kinderopvangtoeslag ontving gelijk.

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

Door het CBS is in kaart gebracht welke kenmerken en omstandigheden van gezinnen, rekening houdend met alle andere onderzochte kenmerken en omstandigheden, de kans om door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd te zijn het meest bepalen.

De analyse toont aan dat deze kans het sterkst werd bepaald door het herkomstland van de ouder. Gezinnen met een niet-Nederlandse herkomst hadden tot bijna negen keer meer kans om gedupeerd te raken dan gezinnen met Nederland als herkomstland. Specifiek betekende dit dat Turkse Nederlanders negen keer, Surinaamse Nederlanders bijna negen keer, Caribische Nederlanders bijna zeven keer, Marokkaanse Nederlanders ruim zes keer, en Nederlanders met een ander herkomstland buiten Europa bijna drie keer zo veel kans hadden om door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd te raken in vergelijking met gezinnen van Nederlandse herkomst.

Daarnaast komt uit de analyse naar voren dat aanvragers die ten tijde van de geboorte van hun eerste kind jonger dan 25 jaar oud waren twee keer zo veel kans hadden om door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd te raken dan aanvragers die bij geboorte van hun eerste kind ouder dan 25 jaar waren.

Ten slotte toont de analyse aan dat het hebben van een betalingsachterstand van ten minste zes maanden bij de zorgverzekering de kans op dupering ook vergroot. Gezinnen met een dergelijke achterstand hadden bijna vier keer zoveel kans om door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd te raken dan gezinnen die deze achterstand niet hadden.

De kans om te maken te krijgen met een kindbeschermingsmaatregel is niet voor ieder gezin in Nederland dat kinderopvangtoeslag ontving gelijk.

Het CBS is eveneens nagegaan welke kenmerken en omstandigheden van gezinnen, rekening houdend met alle andere onderzochte kenmerken en omstandigheden, de kans om een kindbeschermingsmaatregel opgelegd te krijgen vergroten.

Gezinnen waarin de aanvrager van kinderopvangtoeslag deze toeslag heeft aangevraagd voor een niet-juridisch kind⁸ (zoals bijvoorbeeld het geval is bij samengestelde gezinnen) hadden meer dan 45 keer zo veel kans een kindbeschermingsmaatregel opgelegd te krijgen dan gezinnen waarin geen toeslag voor een niet-juridisch kind werd aangevraagd.

Eénoudergezinnen hadden meer dan vier keer zo veel kans om een kindbeschermingsmaatregel opgelegd te krijgen dan gezinnen bestaande uit een paar met kind(eren).

⁸ Voor een vrouw is er sprake van een juridisch kind als het kind uit de vrouw geboren is of als de vrouw het kind officieel geadopteerd heeft. Voor mannen is sprake van een juridisch kind als de man bij de geboorte met de moeder is gehuwd, of wanneer hij het kind of de ongeboren vrucht heeft erkend, of wanneer het vaderschap door een rechter is vastgesteld of wanneer hij het kind geadopteerd heeft. Een gezinssamenstelling waarin een kind niet een juridisch kind is van aanvrager komt bijvoorbeeld voor in zogenoemde samengestelde gezinnen.

Ook zorggebruik in het kader van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) verhoogde de kans op een kindbeschermingsmaatregel. Gezinnen waarbij dit het geval was hadden meer dan drie keer zoveel kans om een kindbeschermingsmaatregel opgelegd te krijgen. Datzelfde gold voor gezinnen waar een gezinslid als verdachte geregistreerd stond. Dit vergrootte de kans op een kindbeschermingsmaatregel sterk.

Inspectie Justitie en Veiligheid

Datum
1 november 2022

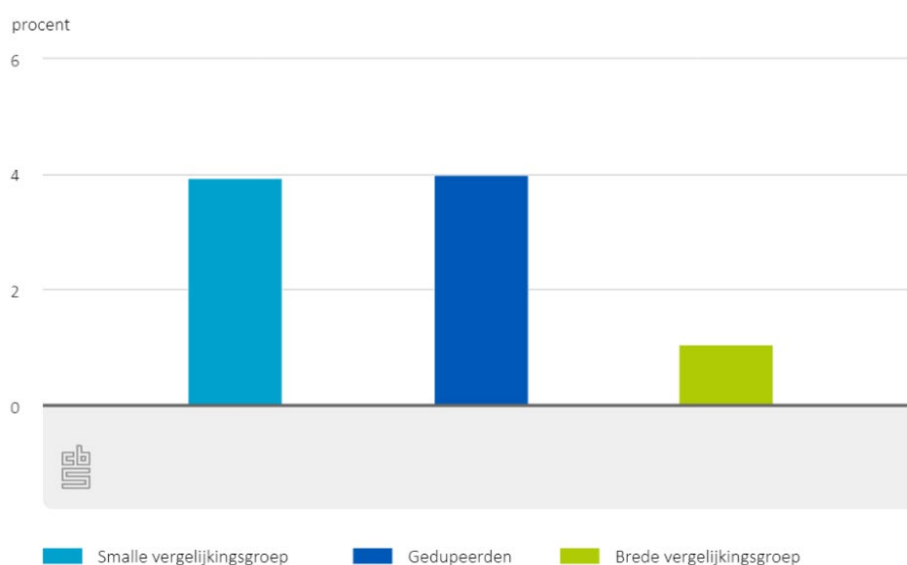
Ons kenmerk
4279500

Gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire kregen gemiddeld vier keer vaker dan de meeste gezinnen in Nederland die kinderopvangtoeslag ontvingen te maken met een kindbeschermingsmaatregel.

Uit de analyses van het CBS, uitgebreid beschreven in het als bijlage bijgevoegde rapport en in onderstaande figuur weergegeven, komt naar voren dat gezinnen die door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd raakten veel vaker dan gezinnen die kinderopvangtoeslag ontvingen maar niet gedupeerd raakten te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel. Het CBS toont aan dat dit ongeveer vier keer vaker was.⁹

Gezinnen die gedupeerd zijn door de kinderopvangtoeslagaffaire kregen in gelijke mate te maken met een kindbeschermingsmaatregel in vergelijking met niet-gedupeerde gezinnen met vergelijkbare achtergrondkenmerken in vergelijkbare sociaaleconomische omstandigheden.

Uit de analyses van het CBS komt naar voren dat gezinnen die door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd raakten in gelijke mate te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel na dupering door de Belastingdienst, wanneer zij worden vergeleken met gezinnen die – voorafgaand aan dupering - op achtergrondkenmerken en sociaaleconomische omstandigheden gelijk waren aan hen, maar niet gedupeerd werden door de kinderopvangtoeslagaffaire.

⁹ Zie figuur 6.1.2 CBS-rapportage *Jeugdbescherming en de toeslagenaffaire. Kwantitatief onderzoek naar kindbeschermingsmaatregelen bij kinderen van gedupeerden van de toeslagenaffaire.*

Oordeel Inspectie over bevindingen CBS-onderzoek

Inspectie Justitie en
Veiligheid

De analyses van het CBS geven de Inspectie voldoende grond om een oordeel te geven in het kader van haar eerste onderzoek binnen haar onderzoeksprogramma naar hoe de jeugdbescherming omging met gezinnen gedupeerd door de kinderopvangtoeslagaffaire.¹⁰

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

Met dit onderzoek wordt voor het eerst inzicht gegeven in de tot nu toe (on)bekende groep gezinnen die slachtoffer zijn geworden van de kinderopvangtoeslagaffaire. Er is veel over deze gezinnen gesproken, maar tot op heden is nooit een uitgebreide beschrijving van deze groep gegeven. Ook zijn de oorzaken van de dupering niet eerder systemisch onderzocht. Het is bekend dat een deel van de gedupeerde gezinnen te maken kreeg met een kinderbeschermingsmaatregel, zoals een ondertoezichtstelling (met of zonder uithuisplaatsing) of een gezagsbeëindigende maatregel. Dit onderzoek geeft een breder beeld van de achtergrondkenmerken van de groep gedupeerden en de omstandigheden waarin zij verkeerden. De bevindingen geven ook inzicht in de kans op dupering door de kinderopvangtoeslagaffaire en de kans voor verschillende groepen gezinnen om een kinderbeschermingsmaatregel opgelegd te krijgen.

De Inspectie concludeert op basis van de analyses van het CBS dat een specifieke groep gezinnen door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerd is geraakt. Deze groep gezinnen bevond zich reeds voor dupering in een kwetsbare positie. Deze gezinnen verschilden sterk van de meeste andere gezinnen in Nederland die kinderopvangtoeslag ontvingen. Zowel op demografische (zoals geslacht en herkomst) als op sociaaleconomische omstandigheden (zoals inkomen en bezit) en zorggebruik.

De Inspectie stelt vast dat de kans op dupering door de kinderopvangtoeslagaffaire voornamelijk veroorzaakt werd door het herkomstland van de aanvrager van de kinderopvangtoeslag. Het gaat hier om de unieke invloed van het kenmerk dat leidde tot de nadelige behandeling.¹¹ Gezinnen met een niet-Nederlandse herkomst en specifieke herkomstlanden in het bijzonder hadden tot bijna negen keer meer kans om gedupeerd te raken dan gezinnen met Nederland als herkomstland. De resultaten van het CBS geven een verdere invulling aan de discriminerende effecten van het handelen van de Belastingdienst op grond van herkomstland van de toelagenaanvrager. Deze bevindingen zijn in lijn met eerdere bevindingen van het onderzoek van PricewaterhouseCoopers¹² en de conclusie van de Staatsecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst¹³ dat institutioneel racisme heeft kunnen plaatsvinden bij de Belastingdienst en Toeslagen.

De Inspectie concludeert ook dat door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerde gezinnen veel vaker dan de meeste gezinnen in Nederland te maken kregen met een kinderbeschermingsmaatregel, namelijk gemiddeld vier keer vaker. Dit was zowel voor als na het moment van dupering het geval.

¹⁰ De Inspectie en het CBS hebben naast hun interne kwaliteitsborging zich als onderdeel van de externe kwaliteitsborging van deelonderzoek 1 op verschillende momenten in het onderzoeksproces laten adviseren en kritisch laten tegenspreken door de volgende externe deskundigen; prof. dr. T. Klein, prof. dr. C. Albers en dr. mr. A. Hoogenboom MSc.

¹¹ In de multivariate analyse van het CBS is rekening gehouden met dertig andere kenmerken en omstandigheden.

¹² Kamerbrief 31 066, nr. 992. 29 maart 2022. [kst-31066-992.pdf \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

¹³ [Kamerbrief over Fraudesignaleringsvoorziening en vraagstuk institutioneel racisme | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

Daarnaast concludeert de Inspectie dat de kans om te maken te krijgen met een kindbeschermingsmaatregel niet voor ieder gezin in Nederland dat kinderopvangtoeslag ontving gelijk was. De analyses tonen aan dat hun gedupeerdheid deze kans niet heeft vergroot. Wel laten de analyses zien dat alle gezinnen in gelijksoortige kwetsbare sociaaleconomische omstandigheden vaker dan andere gezinnen in Nederland met een kindbeschermingsmaatregel te maken kregen. Dit kan veroorzaakt zijn door beperkte draagkracht van de gezinnen als het gevolg van kwetsbare en complexe omstandigheden, maar mag nimmer een gevolg zijn van systematische benadeling van mensen op basis van kenmerken die geen oorzaak van deze omstandigheden zijn. Of dit het geval is, is op basis van dit onderzoek nog niet te zeggen. In deelonderzoek twee gaat de Inspectie daarom verder onderzoeken hoe sociaaleconomische omstandigheden en (jeugd)domein overstijgende problematiek zoals financiële problematiek, bij gedupeerde gezinnen een rol speelden bij het te maken krijgen met een kindbeschermingsmaatregel.

Inspectie Justitie en Veiligheid

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

Op 18 oktober 2021 publiceerde het CBS cijfers over het aantal kinderen van door de kinderopvangtoeslagaffaire gedupeerde ouders dat met een kindbeschermingsmaatregel uit huis geplaatst is (geweest). Hiermee is het beeld ontstaan dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen de kinderopvangtoeslagaffaire en het opgelegd krijgen van een kindbeschermingsmaatregel. Dit onderzoek nuanceert dat beeld, maar duidt wel op kansenongelijkheid ten aanzien van kindbeschermingsmaatregelen voor groepen mensen in de samenleving.

De Inspectie roept daarom op tot bewustwording bij beleidsmakers en het brede jeugddomein over de geconstateerde kansenongelijkheid waarbij specifieke kenmerken de kans vergroten om binnen een gezin een kindbeschermingsmaatregel opgelegd te krijgen.

Het vervolg

De bevindingen tonen een zeer indringend beeld over het handelen van de Belastingdienst en geven een systematisch patroon van kansenongelijkheid in het jeugdbeschermingsstelsel aan.

Op 28 juni 2022 publiceerde de Inspectie het plan van aanpak van het tweede (verdiepende en verklarende) deelonderzoek¹⁴ waarmee de Inspectie in kaart brengt *waarom* gezinnen die slachtoffers zijn van de kinderopvangtoeslagaffaire te maken kregen met kindbeschermingsmaatregelen en welke lessen hieruit te trekken zijn.

In het onderzoek kijkt de Inspectie op systeemniveau hoe de jeugdbescherming haar taken heeft uitgevoerd en wat daarvan de uitwerking was op gezinnen die slachtoffer waren van de kinderopvangtoeslagaffaire. De Inspectie gaat op casusniveau kijken om, waar mogelijk, mechanismen in beeld te brengen waarmee deze gezinnen mogelijk te maken kregen. Op basis van de bevindingen formuleert zij concrete verbeterpunten voor de toekomst. In het tweede deelonderzoek zal de Inspectie casussen analyseren, om een reconstructie te kunnen maken van wat er is gebeurd. Daarvoor zal zij per casus dossiers analyseren, en spreken met de betrokken gezinnen en jeugdigen, en professionals zoals raadsonderzoekers, jeugdbeschermers, gedragsdeskundigen en kinderrechters.

¹⁴ [Plan van aanpak Deelonderzoek 2: Hoe ging de Jeugdbescherming om met gezinnen gedupeerd door de Toeslagenaffaire?](#)

Om deelonderzoek twee te kunnen gaan uitvoeren is het voor de Inspectie van groot belang om de gedupeerde gezinnen te kunnen identificeren.¹⁵ Hiertoe heeft de Inspectie in mei 2022 de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (hierna: de UHT) verzocht een lijst met burgerservicenummers van gedupeerde gezinnen met haar te delen. De UHT heeft de lijst met burgerservicenummers in september 2022 aan de Inspectie verstrekt. Voorafgaand aan het verstrekken van deze gegevens is de wijze van overdracht en de verwerking van gegevens door de UHT en de Inspectie gezamenlijk zorgvuldig voorbereid.

Inspectie Justitie en Veiligheid

Datum
1 november 2022

Ons kenmerk
4279500

De Inspectie heeft een versleutelde versie van de lijst met burgerservicenummers van het UHT eind september 2022 gekoppeld met versleutelde gegevens van de Raad voor de Kinderbescherming (hierna: de RvdK)¹⁶. Dit heeft op deze manier plaatsgevonden om de privacy van de gedupeerde gezinnen te waarborgen. De Inspectie heeft 25.251 burgerservicenummers van gedupeerde gezinnen van UHT ontvangen. De lijst van de RvdK bevatte 171.271 unieke burgerservicenummers van alle ouders (dit kan één of beide ouders betreffen) die tussen 2008 en 2022 met de RvdK te maken hebben gehad. Na een vergelijking tussen beide lijsten bleken er 2.794 burgerservicenummers (en dus ouders) in beide lijsten voor te komen¹⁷. Dit houdt in dat 2.794 ouders gedupeerd waren én tussen 2008 en 2022 in het kader van een kindbeschermingsmaatregel met de RvdK te maken hebben gekregen. Op basis van deze gegevens is het exacte aantal kinderen van gedupeerde gezinnen dat een kindbeschermingsmaatregel opgelegd kreeg niet vast te stellen, omdat dit ook ouders betreft die tot hetzelfde gezin behoren en zij mogelijk meerdere kinderen hebben die met de RvdK te maken kregen.

Uit de lijst van gedupeerde gezinnen die in de periode 2008 tot en met 2022 te maken kregen met de RvdK¹⁸ heeft de Inspectie een gerandomiseerde selectie van casussen kunnen maken. Op dit moment is de Inspectie gestart met de gesprekken met betrokkenen. Omdat de grootst mogelijke zorgvuldigheid moest worden betracht, heeft het geruime tijd geduurd voor de Inspectie toegang had tot de data waarmee zij gedupeerde gezinnen kon identificeren. Daarom heeft deelonderzoek twee een vertraging opgelopen van drie maanden. Dit houdt in dat de Inspectie verwacht de resultaten van deelonderzoek twee¹⁹ in het voorjaar met de Tweede Kamer te kunnen delen.

De Inspectie is bereid een technische briefing te verzorgen over het onderzoek als de Kamer daar behoefte aan heeft.

Hoogachtend,

H.C. Faber
Hoofdinspecteur Rechtsbescherming en Executie

¹⁵ In kamerbrief 31839-819 is gecommuniceerd dat het voor het uitvoeren van het tweede (kwalitatieve) deelonderzoek voor de Inspectie noodzakelijk is om dossiers te onderzoeken en interviews af te nemen met gedupeerde gezinnen en professionals. Het is daarom zeer belangrijk om in beeld te hebben om welke gezinnen het gaat.

¹⁶ De RvdK heeft geen inzicht gekregen in wie de gedupeerde ouders of kinderen zijn.

¹⁷ Dit kan ook gaan om een kindbeschermingsmaatregel opgelegd voorafgaand aan dupering door de Belastingdienst.

¹⁸ De RvdK heeft aangegeven dat de administratie van voor 2008 niet betrouwbaar genoeg is voor de koppeling met de BSN's van het UHT. Daarom kon niet worden gekoppeld met gezinnen die te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel in de jaren 2004 tot en met 2007.

¹⁹ [Aankondiging onderzoeksprogramma Hoe ging de Jeugdbescherming om met gezinnen gedupeerd door de Toeslagenaffaire? | Plan van aanpak | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#) d.d. 17 januari 2022. In deze aankondiging staat beschreven dat naar verwachting eind 2022 beide deelonderzoeken zijn afgerond.